

КРИВИЧНА ДЕЛА У ВЕЗИ СА ОПОЈНИМ ДРОГАМА

***Апстракт:** Основни циљ овог рада је кратак осврт на кривична дела у вези са опојним дрогама, нарочито на кривична дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и неовлашћено држање опојних дрога. Ради се о делима која су у првом реду управљена против живота и здравља људи, али и друштва у целини. Злоупотреба опојних дрога предвиђена је у међународним и домаћим актима. У овом раду посматрано је искључиво домаће законодавство. Поред тога, посебна пажња посвећена је статистичким подацима о кривичним делима у вези са опојним дрогама.*

***Кључне речи:** опојне дроге, злоупотреба, неовлашћена производња, кривично дело, казна, статистички подаци.*

Увод

Основни предмет овог рада је злоупотреба опојних дрога са аспекта кривичног права. Ова тешка и социолошка појава представља велико зло, како за појединца, тако и за друштво у целини. Жртве ове појаве су пре свега наркомани, а потом и њихове породице, пријатељи и друштво у целини. У последње време је нарочито изражена експанзија злоупотребе опојних дрога.

Због тога је најпре реаговала међународна заједница. Почев од 1909. године, па надаље донет је низ значајних докумената: Шангајска конвенција, Међународна конвенција о опијуму, Женевске конвенције, Конвенција о опојним дрогама из 1961. године, Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и Конвенција UN против незаконитог промета опојним дрогама и психотропним супстанцама из 1988. године. Након тога државе појединачно доносе законе који регулишу ову материју а који су у складу са донетим међународним документима. Недозвољена употреба опојних дрога у нашем правном систему регулисана је Кривичним закоником, који је ступио на снагу 1.1. 2006. године.

У овом раду посебна пажња посвећена је последњим изменама и допунама Кривичног законика. Овим изменама кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога рашчлањено је на два кривична дела, и то: неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и неовлашћено држање опојних дрога, те је рад посвећен овим кривичним делима. Такође, у раду су коришћени и статистички подаци о овим кривичним делима за период од 2006. године до 2010. године обрађеним од стране Републичког завода за статистику Србије, као и статистички подаци Вишег суда у Нишу.

Кратак преглед регулисања злоупотребе опојних дрога у међународном и домаћем законодавству

Почетак коришћења опојних дрога везује се за позитивне ефекте ових супстанци. Опојне дроге свој позитивни ефекат остварују у медицини. Користиле су се за лечење, смиривање болова, отклањање умора и слично. Различита природна средства која утичу на промену расположења, на мишљење, свест и понашање користила су се и изван медицине. На пример, приликом магијско-религијских обреда. Овакви начини коришћења природних средстава били су ограничени и строго контролисани. Свако неконтролисано коришћење опојних дрога, и коришћење опојних дрога без медицинског надзора доводи до испољавања штетног дејства опојних дрога. Са развојем човечанства долази до континуираног пораста злоупотребе опојних дрога. „ Према одређеним подацима о сагледивом обиму заступљености употребе дрога 1950. година се узима као година експлозије употребе дрога у САД, а 1960. година је година огромног повећања обима наркоманије у најразвијенијим земљама Европе, док 1970. година означава експанзију употребе дрога у бившој Југославији.“¹

Временом злоупотреба опојних дрога постаје озбиљан проблем и велико зло, не само у оквиру једне државе, већ овај проблем добија светске размере. Из тог разлога била је неопходна интервенција на светском нивоу. Оснивањем Организације Уједињених Нација, а пре тога и Друштва народа започиње борба са овом социјално-патолошком појавом која проузрокује изузетно тешке последице по појединца, његово здравље, његову породицу, али и ужу и ширу околину, као и друштво у целини. Такође, значајно место у борби против злоупотребе опојних дрога имао је и Савет Европе, као и многе невладине организације.

Први потписани документи из ове области потписани су 1909. године на предлог САД-а у Шангају, а прва Међународна конвенција о опијуму потписана је 1912. године у Хагу. Након ње донет је низ других конвенција, протокола и споразума. Базу данашњег система чине следећи међународни документи:

¹ С. Константиновић, Вилић; В. Николић, Ристановић; М. Костић, Криминологија, Ниш, 2009.год., стр. 397.

Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961.године, Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци из 1988. године усвојена у Бечу. Најважнија је Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојним дрогама и психотропним супстанцама. „Нарочито је важан члан 3. ове конвенције који предвиђа за одређене делатности обавезу страна потписница да их предвиде као кривично дело, као и делатности у погледу којих се препоручује њихово инкриминисање.“² Ове међународне акте наша држава је ратификовала настојећи да најважнија међународна решења из ове области угради у наш правни систем.

Злоупотреба опојних дрога регулисана је и домаћим законодавством: Кривичним закоником из 2006. године, и Законом о супстанцама које се користе у недозвољеној производњи опојних дрога и психотропних супстанци из 2005. године. Донет је и нови Закон о психоактивним контролисаним супстанцама³, којим су престала да важе два закона: Закон о производњи и промету опојних дрога из 1996. године и Закон о одређивању органа за вршење одређених послова у области производње и промета опојних дрога из 1980. године.

Појам и врсте опојних дрога

Кривични законик Републике Србије⁴ не предвиђа јасну дефиницију појма опојне дроге. Према чл. 122 КЗ РС под опојним дрогама сматрају се супстанце и препарати који су прописима заснованим на закону проглашени за опојне дроге. Потпунија дефиниција појма опојне дроге била је предвиђена Законом о производњи и промету опојних дрога⁵. Према овом закону опојне дроге су супстанце природног или синтетичког порекла чијом се употребом могу створити стања зависности која могу да изазову оштећења здравља или на други начин угрозе људски интегритет у физичком, психичком или социјалном смислу. Такође, под опојним дрогама сматрају се и психотропне супстанце.

Доношењем Закона о психоактивним контролисаним супстанцама⁶ 2010. године појам опојне дроге нестаје из назива законске регулативе. Опојне дроге, односно наркотици, психотропне супстанце, производи биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце чине списак психоактивних контролисаних супстанци. Према чл.3

2 З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, Службени гласник, Београд, 2007. год., стр. 574.

3 Закон о психоактивним контролисаним супстанцама, „Службени гласник РС“, бр. 99/10.

4 Кривични законик Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр.85/05.

5 Закон о производњи и промету опојних дрога, „Службени лист СРЈ“, бр. 46/96.

6 Закон о психоактивним контролисаним супстанцама, „Службени гласник РС“, бр. 99/10.

Закона о психоактивним контролираним супстанцама под појмом опојна дрога подразумева се свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на списку психоактивних контролираних супстанци, у складу са Јединственом конвенцијом о опојним дрогама, односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, затим изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система. Овим законом дефинише се и појам психоактивне супстанце. Под психоактивном супстанцом подразумева се свака супстанца биолошког, односно синтетичког порекла која се налази на Списку, у складу са Конвенцијом о психотропним супстанцама, односно супстанца која делује примарно на централни нервни систем и мења моздане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање.

Постоји и низ других дефиниција појма опојне дроге, али се најчешће наводи дефиниција Светске здравствене организације- Комитета експерата за дроге. Према овој дефиницији, дрога је свака супстанца која унесена у организам може да модификује једну или више функција. У складу са овом дефиницијом, под наркоманијом (drug addiction) се подразумева „стање периодичне или хроничне интоксикације штетно како за појединца, тако и за друштво, до кога долази поновљеним узимањем неке природне или синтетичке дроге“⁷

Основна подела опојних дрога је на четири групе: 1. депресори централног нервног система са опијумом као главним представником, 2. стимуланси, међу којима је најзначајнији представник кокаин, 3. халуциногени, најпознатији је ЛСД и 4. канабис. Детаљнија подела предвиђена је Решењем о утврђивању опојних дрога и психотропних супстанци⁸

Кривична дела у вези са опојним дрогама у нашем кривичном законодавству

Кривична дела у вези са опојним дрогама у Кривичном законнику РС предвиђена су у глави двадесетрећој, у групи кривичних дела против здравља људи. Сврставањем у ову групу кривичних дела одређен је и заштитни објекат, а то је право на здравље људи, као уставом гарантовано право. Под здрављем се подразумева психофизичко стање човека код кога постоји хармонична функција свих органа и процеса који га чине способним за нормалан живот, рад и друштвену продуктивност. Објект напада код ових кривичних дела су опојне дроге, односно супстанце које су проглашене опојним дрогама.

⁷ С. Константиновић, Вилић, В. Николић, Ристановић, М.Костић, Криминологија, орсит, стр.397.

⁸ Решење о утврђивању опојних дрога и психотропних супстанци, „ Службени гласник РС“ бр. 24/05.

Радња извршења кривичних дела у вези са опојним дрогама вишеструко алтернативно је одређена, а последица се огледа у угрожавању здравља људи. Извршиоци ових кривичних дела могу бити сва лица, а у погледу кривице потребан је умишљај.

Кривична дела у вези са опојним дрогама предвиђена су у двадесет трећој глави посебног дела Кривичног законика Републике Србије. У овој глави КЗ РС предвиђена су следећа кривична дела:

Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246),
Неовлашћено држање опојних дрога (чл.246а) и
Омогућавање уживања опојних дрога (чл. 247).

Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246 КЗ РС)

Према чл. 246 КЗ РС дело се састоји у неовлашћеној производњи, преради, продаји или нуђењу на продају или ради продаје или у куповини ради продаје, или преношењу или у поседовању у продаји или куповини или у неовлашћеном стављању на други начин у промет супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге. Објект заштите овог кривичног дела је здравље људи, а објект напада супстанце које су проглашене опојним дрогама. Радња извршења је алтернативно одређена, па је довољно извршити бар једну од наведених радњи како би постојало кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Предузимањем било које од делатности које су наведене у опису кривичног дела постоји свршено кривично дело. Последица овог кривичног дела је угрожавање здравља људи и испољава се у виду апстрактне опасности. Два су облика овог кривичног дела: основни и квалификовани облик.

Основни облик кривичног дела

Радња извршења основног облика кривичног дела - неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога вишеструко алтернативно је одређена. Она има два своја вида: неовлашћена производња и прерада опојних дрога и неовлашћено стављање у промет супстанци и препарата које су проглашени за опојне дроге. Најбитније је да кривично дело постоји само уколико се производња, прерада и стављање у промет врше неовлашћено, тј. супротно важећим прописима.

„Производња и промет опојних дрога су дозвољени само под тачно одређеним законским условима и уз одобрење надлежног државног органа и то искључиво у медицинске, ветеринарске, научне или сличне сврхе.“⁹ Под производњом психоактивне контролисане супстанце, које чине и опојне дроге,

⁹ Д. Јовашевић, Кривична дела у вези са опојним дрогама, Правни живот, бр. 9/1996, стр. 186.

према чл. 22 Закона о психоактивним контролисаним супстанцама подразумева се припрема, изоловање, синтеза, пречишћавање, модификација, прерада, мешање, паковање и сваки други поступак којим се добија или се доприноси добијању психоактивне контролисане супстанце коришћењем хемијских, физичких и биолошких процеса, а коју обавља правно лице у складу са овим законом. У свим осталим случајевима производња психоактивних контролисаних супстанци је неовлашћена и представља елемент бића кривичног дела.

Законом је забрањено гајење биљака из којих се могу добити опојне дроге, као на пример: гајење врста и варијетета конопље(*cannabis*), гајење грма коке из породице *Erythroxylon*, гајење мака, гајење биљке кат, пејота, итд. „ У судској пракси дошао је до изражаја став да се под недозвољеном производњом опојне дроге подразумева свака активност извршиоца којом се из одређеног материјала добија супстанца која има својство опојне дроге(пресуда ВСС, Кж. 1517/05)¹⁰

Јасни критеријуми за разграничење производње од прераде опојне дроге не постоје. Прерада представља пречишћавање биљне дроге и претварање у опојну дрогу за употребу. На пример, прерада опојне дроге постоји у случају брања и сушења зелених листова марихуане.

Други вид основног облика кривичног дела из чл. 246 КЗ РС је неовлашћено стављање у промет опојних дрога. Свако стављање у промет опојне дроге које одступа од извоза, увоза, транзита, превоза, складиштења, дистрибуције, продаје, куповине, посредовања при куповини или продаји и слично, које обавља правно лице у складу са законом је неовлашћено. У оквиру неовлашћеног стављања у промет разликује се више радњи: неовлашћена продаја, нуђење на продају опојне дроге, посредовање у куповини или продаји и стављање у промет супстанце и препарат који су проглашени за опојне дроге. Продаја представља замену опојне дроге за новац. На пример, неовлашћена продаја постоји када је оптужени продао један грам хероина за 1.000, 00 динара. (Пресуда Вишег суда у Нишу К 43/09). Сматра се да је продаја извршена моментом склапања споразума између продавца и купца, без обзира да ли је дошло до предаје дроге. Међутим, према „пресуди ВСС, Кж. 1465/96 неовлашћена продаја постоји и онда када је оптужени заменио грам хероина са другим лицем за перјану јакну и ципеле¹¹

Код овог облика кривичног дела важно је постојање намере да се опојна дрога даље продаје. Па тако, кривично дело постоји и ако је пронађена већа количина опојне дроге ради даље продаје. Надлежни органи из одређених околности, као што су на пример, више врста опојне дроге, количина опојне дроге, начин паковања и мерењања по мањим пакетићима могу утврдити да се у конкретном случају ради о неовлашћеном држању веће количине опојне дроге ради даље продаје. Чињеница да је окривљени уживалац опојне дроге, да

10 З. Стојановић, О. Перић, Кривично Право, Посебни део, Београд, 2007. год., стр.195.

11 З. Стојановић, О. Перић, Кривично парво, Посебни део,орсит., стр. 195.

му је изречена мера безбедности обавезно лечење наркомана, ни у ком случају не искључује његову намеру да дрогу коју неовлашћено држи даље и продаје. (Пресуда ВСС Кж. 124/08 од 7.2. 2008. год.)

Поред продаје опојне дроге и самим нуђењем опојне дроге на продају извршено је кривично дело. У овом случају покушај представља свршено кривично дело. Једнострана изјава воље у погледу давања предлога о роби и цени робе је нуђење. Такође, посредовање при куповини или продаји опојне дроге инкриминисано је. Посредовање представља довођење у везу два или више лица на различите начине, било посредним или непосредним путем. И на крају, инкриминисано је и на други начин неовлашћено стављање у промет супстанци или препарата који су проглашени за опојне дроге. „ Стављање на други начин у промет обухвата све начине којима се опојна дрога чини доступном другом лицу, а који нису изричито наведени у закону. То може бити позајмица, или давање у залогу(ВСС Кж. 1932/02)¹²

Поред основног облика значајно је указати и на посебне облике кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Чл. 246 КЗ РС став.6 предвиђа инкриминацију припремних радњи и то: неовлашћено прављење, набављање, поседовање или давање на употребу опреме, материјала или супстанци за које се зна да су намењене за производњу опојних дрога. За постојање овог облика кривичног дела неопходно је испуњење два услова, и то да су наведене радње извршене неовлашћено и да постоји свест о томе да су радње усмерене на производњу опојне дроге. У закону се таксативно не наводе материјали, опреме и супстанце које су намењене за производњу опојних дрога већ о томе одлучује суд у конкретном случају.

Други посебни облик кривичног дела из чл. 246 КЗ РС уведен је последњим изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије који је ступио на снагу 1.1. 2006. године. Овим изменама инкриминисано је узгајање мака или психоактивне конопље или друге биљке из којих се добија опојна дрога или које саме садрже опојне дроге. Такође, неопходно је вршење ових радњи неовлашћено.

За извршење основног облика кривичног дела законом је запрећена казна од три до дванаест година затвора. За неовлашћено узгајање мака или психоактивне конопље или друге биљке из које се добија опојна дрога минимална казна је казна затвора од шест месеци, а максимална пет година. Казна затвора од шест месеци до пет година прописана је и за оног ко неовлашћено прави, набавља, поседује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намењене за производњу опојних дрога.

12 З. Стојановић, Коментар Кривичног Законика, *орсцит.*, стр. 575.

Квалификовани облик кривичног дела

Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога поред основног има и квалификовани облик. Квалификовани облик овог дела појављује се у два вида, и то:

- када је основно дело извршено од стране групе, или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника, и
- када је основни облик дела извршен од стране организоване криминалне групе.

До доношења последњих измена и допуна Кривичног законика Републике Србије чл. 246 став 2. КЗ РС као квалификоване облике кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога предвиђао је извршење основног облика кривичног дела од стране више лица, или вршење основног облика од стране учиниоца који је организовао мрежу препродаваца или посредника.

Појам више лица различито је одређиван, а Кривични законик није дефинисао појам више лица, односно није одређивао колико лица заправо обухвата појам више лице. Међутим, став је судске праксе да се под изразом више лица подразумевало најмање два лица која су се удружила ради извршења кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Најновијим измена и допунама КЗ РС уводе се измене у погледу првог квалификованог облика, и то тако што уместо вршења кривичног дела од стране више лица сада квалификовани облик јесте вршење основног облика од стране групе. За разлику од појма „више лица“ који није био дефинисан Кривичним закоником, појам групе дефинисан је чл. 25 Закона о изменама и допунама КЗ РС. Овај закон под појмом група подразумева најмање три лица која су повезана ради трајног или повремениог вршења кривичних дела и која при том не морају имати дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или своју структуру.

Поред вршења дела од стране групе, чл. 246 став 3 КЗ РС као квалификовани облик предвиђа и вршење основног облика од стране организоване мреже препродаваца или посредника. „Радња извршења овог облика је делатност проналажења, анимирања, придобијања, ангажовања и повезивања више лица за продају опојних дрога који се шаљу на разна места или пунктове.“¹³ Посредници су лица која одржавају везу између препродаваца и продаваца, а организатор је лице које предузима радње организовања, стварања или радње искоришћавања постојећег удруживања у банде, завере или групе у циљу вршења кривичног дела. За извршење овог квалификованог облика кривичног дела из чл. 246. КЗ РС предвиђена је казна затвора од пет до петнаест година.

13 Д. Јовашевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2010. год., стр.137.

Други квалификовани облик овог кривичног дела је вршење основног облика кривичног дела од стране организоване криминалне групе. Ово је најтежи облик кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Такође, ово је и облик који до најновијих измена КЗ није постојао. Кривично дело је извршено када је организована криминална група извршила бар једно кривично дело из става 1. чл. 246 КЗ РС.

Организована криминална група је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за које је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи или ради остваривања и задржавања утицаја на привредне или друге важне државне структуре. За извршење кривичног дела неовлашћено држање и стављање у промет опојне дроге од стране организоване криминалне групе предвиђена је казна затвора од најмање десет година.

Неовлашћено држање опојних дрога

Неовлашћено држање опојних дрога као самостално кривично дело уведено је изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије септембра 2009. године. До доношења ових измена КЗ неовлашћено држање опојних дрога било је саставни део кривичног дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога. Чл. 246. став 3. КЗ РС из 2006. године прописивао је казњавање лица која неовлашћено држе супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге. На овај начин инкриминисано је само држање опојне дроге. Такође, КЗ РС је предвиђао могућност да се учинилац овог облика кривичног дела ослободи од казне уколико опојне дроге држи за сопствену употребу. Овај облик кривичног дела који је у кривично законодавство уведен 2003. године довео је до великих несугласица. Једни су сматрали да овакво одређивње кривичног дела инкриминише наркоманију, као болест зависности, што је неприхватљиво, док су други сматрали да је овакво решење исправно јер је омогућило разликовање озбиљних трговаца опојним дрогама од држања опојних дрога за сопствену употребу. У судској пракси овој облик кривичног дела одређиван је и као дело малог значаја.

Законом о изменама и допунама КЗ РС у постојећи текст закона уводи се чл. 246 а, који неовлашћено држање опојних дрога предвиђа као посебно кривично дело. Ово кривично дело састоји се у неовлашћеном држању у мањој количини за сопствену употребу супстанци или препарата који су проглашени за опојне дроге. Као и код кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, тако и код овог кривичног дела објект заштите је здравље људи, а објект напада су супстанце или препарати који су проглашени за опојне дроге.

Радња извршења овог кривичног дела је неовлашћено држање супстанци и материја које су проглашене за опојне дроге. Заправо, ради се о државини тј. фактичкој власти над супстанцама и материјама које предствалају опојне дроге. За разлику од раније инкриминације која је гласила „ко неовлашћено држи супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге“, сада чл. 246 а прописује „ко неовлашћено држи у мањој количини за сопствену употребу супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге“. Из овакве инкриминације закључује се да је сада неопходно испуњавање још неких услова поред самог држања супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге да би постојало кривично дело неовлашћено држање опојних дрога. Дакле, за постојање овог кривичног дела осим држања опојних дрога неопходна су два услова: 1. да се ради о мањој количини опојних дрога и 2. да се опојне дроге држе за сопствену употребу. „Према ранијој инкриминацији држање супстанци и препарата који су проглашени за опојне дроге био је основ за ослобођење од кажњавања, сада се захтева као један од услова за постојање кривичног дела.“¹⁴ Оваква инкриминација са собом повлачи и неколико питања. Најпре, питање количине опојне дроге која представља „мању количину“. Кривични закон не дефинише мању количину опојне дроге, нити се наводи колика количина опојне дроге јесте мања количина.

Такође, значајно је и питање блажег закона. Ново кривично дело тј. кривично дело из ст. 246 а КЗ РС свакако представља теже дело у односу на ранију инкриминацију држања опојних дрога. Ово се јасно може уочити из самих услова који су неопходни за постојање кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога. Такође, и непостојња држања за сопствену употребу као факултативног основа за ослобођење од кажњавања.

Учиниоца овог дела може бити свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај. Чланом 246 а став 1. КЗ РС прописана казна за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога је новчана казна или казна затвора до 3 године, а постоји и могућност ослобођења од казне. Учиниоца који открије од кога набавља опојне дроге може се ослободити од казне. Такође, изриче се и мера безбедности одузимање предмета тј. одузимање опојних дрога. Правилно одређивање казне за ово кривично дело од стране суда од велике је важности. Најпре, као учинилац кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога у великом броју случајева је лице које је зависно од опојних дрога. Држање опојних дрога од стране ових лица директно је повезано са њиховом зависношћу. Уколико се таквом лицу изрекне новчана казна не може се остварити главна сврха кажњавања, а то је специјална и генерална превенција тј. утицај на учиниоца да убудуће не чини кривична дела и утицај на друге да не чине кривична дела. „Изрицањем новчане казне најмање се утиче на учиниоца кривичног дела. Изречена новчана казна најмање погађа учиниоца кривичног

¹⁴ <http://pravniportal.rs>

дела. Најчешће је породица та која уплаћује одређени новчани износ, те је најпре она погођена. Наркомани најчешће немају новца да сами уплате казну, па прибегавају вршењу других кривичних дела како би дошли до новца. То су најчешће крађе, разбојништва итд. На тај начин новчана казна производи знатно теже последице.¹⁵ У оваквим случајевима од изузетно значаја је изрицање мере безбедности: обавезно лечење наркомана. Према томе, главни циљ кажњавања био би лечење наркомана.

Статистички подаци о кривичним делима у вези са опојним дрогама

Злоупотреба опојних дрога је један од водећих светских проблема. Проблематика злоупотребе опојних дрога тешко је решив проблем. Решавање овог транснационалног проблема је приоритет у многим земљама јер злоупотреба опојних дрога не само да уништава једну породицу, већ поткопава и националну сигурност једне земље. Зато је веома важна интервенција државе у борби против овог облика организованог криминала. Такође, изузетно је важна сарадња одређених државних органа.

У борби против злоупотребе опојних дрога значајно место заузимају и статистички подаци о броју кривичних дела, карактеристикама учиниоца, изреченим кривичним санкцијама. Да би се један проблем решио неопходно је сазнати све детаље везане за тај проблем. Па тако да би се правилним стратегијама деловало у борби против овог облика криминалитета треба имати у виду распрострањеност и карактеристике кривичних дела у вези са опојним дрогама.

У овом раду дат је кратак приказ неких карактеристика кривичних дела у вези са опојним дрогама. Предмет истраживања су следећа кривична дела: Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, и Неовлашћено држање опојних дрога. Истраживање прати број ових кривичних дела, пол извршиоца и изречену кривичну санкцију, и то за територију Републике Србије и града Ниша. Коришћени су подаци Републичког завода за статистику и подаци о наведеним кривичним делима из евиденције Вишег суда у Нишу. Истраживањем је обухваћен период од ступања на снагу новог Кривичног законика тј. период од 2006. године до 2010. године.

Према подацима Републичког завода за статистику 2006. године од укупно 2378 осуђених лица за кривична дела против здравља људи на територији Републике Србије чак 93, 15% је учинилаца кривичног дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога. 2/3 од укупног броја осуђених лица је на територији централне Србије. Што се тиче кривичног дела

¹⁵ М. Давидовић, Неовлашћено држање опојних дрога, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр. 9, 2008 год., Нови Сад, стр. 390.

из чл.246 КЗ РС од стране Окружног суда у Нишу укупно је осуђено 150 лица, и то 55 учинилаца дела из чл. 246 став 1 КЗ РС, 77 учинилаца дела неовлашћено држање опојних дрога и 11 учинилаца тежег облика- вршење кривичног дела од стране више лица. Од укупно 150 осуђених лица, 6 је особа женског пола.

Што се тиче кажњавања на територији Србије за наведено кривично дело најчешће су изрицане следеће казне: казна затвора и новчана казна. Тек 20% је изречених условних осуда. Од стране Окружног суда у Нишу за кривично дело из чл. 246 став 1 углавном је изрицана казна затвора (87%), затим новчана казна (10%), и само једна условна осуда. Код кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога најчешће изрицана казна је новчана казна, затим казна затвора, а потом условна осуда.

2007. година доноси нешто већи број осуђених лица за неовлашћену производњу, држање и стављање у промет опојних дрога(укупно 3003). 72, 22% је осуђених лица на територији централне Србије. А од укупног броја осуђених лица, особа женског пола је 166. Од стране нишког Окружног суда донето је укупно 204 осуђујуће пресуде за наведено кривично дело, а од тога 11 је осуђених особа женског пола. Најзаступљеније дело је неовлашћено држање опојних дрога.

Када се постатрају подаци о изреченим казнама на територији централне Србије уочава се пораст изречених условних осуда (40% укупног броја кривичних санкција). Међутим, број условних осуда изречених од стране Окружног суда у Нишу није повећан у односу на 2006. годину.

Број осуђених лица за кривична дела у вези са опојним дрогама наставља да расте. Такође, повећева се и број осуђених особа женског пола. На територији централне Србије 2008. године укупно је осуђено 3778 лица. Такође, у порасту је и број изречених условних осуда. Укупан број осуђујућих пресуда донетих од стране нишког суда је 178. Најчешће је изрицана казна затвора, затим новчана казна, али уочава се и пораст броја изречених условних осуда за неовлашћено држање опојних дрога.

Што се тиче 2009. године, не запажа се већи пораст кривичних дела у вези са опојним дрогама. Такође, ни према евиденцији Окружног суда у Нишу не уочава се пораст овог облика криминалитета. Од стране судова на територији Србије највише је изречених казни затвора (36,59% од укупног броја изречених кривичних санкција), затим условних осуда (30%), а потом новчаних казни (28%). Нишки суд изрекао је укупно 128 осуђујућих пресуда за кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога. За кривично дело из чл. 246 став 1 изречено је највише казни затвора, 2 новчане казне и 5 условних осуда, а за неовлашћено држање опојних дрога изречено је највише условних осуда, потом новчаних казни и казни затвора.

2010. године Виши суд изрекао је 137 осуђујућих пресуда за неовлашћену производњу и стављање у промет опојних дрога. Од тога је 13

пресуда против особа женског пола. 81, 75 % од укупног броја је изречених казни затвора, потом новчаних казни и једна условна осуда.

Из свега неведеног закључује се да је број учинилаца кривичних дела у вези са опојним дрогама у сталном порасту на територији Републике Србије, нарочито у централној Србији. Број училаца ових кривичних дела у Војводини је скоро два пута мањи него у централној Србији. У званичним подацима нема података о извршеним делима на Косову и Метохији, али се предпоставља да је тај број изузетно велик. Из статистичких података Окружног тј. Вишег суда у Нишу у периоду од 2006. године до 2010. године не забележава се нагли пораст учинилаца кривичног дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога. Забележен је и пораст особа женског пола које се јављају као учиниоци овог кривичног дела, мада је овај број незнатан у односу на особе мушког пола који се јављају као извршиоци кривичних дела у вези са опојним дрогама. Што се тиче кажњавања, значајно је поменути пораст условних осуда за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога. На тај начин иде се ка остваривању боље превенције у односу на изрицање новчаних казни.

Закључак

Наркоманија представља тешко решив проблем. Нарушава целокупно друштво и представља проблем који је тешко искоренити. Тачан број наркомана није познат. Према неким подацима, помиње се број који превазилази чак 150 милиона наркомана у свету. У Србији је званично регистровано 30 хиљада наркомана, а према незваничним проценама има их и више стотина хиљада. Што се тиче пола ради се углавном о особама мушког пола. А све је више младих који долазе у контакт са опојним дрогама.

Злоупотреба опојних дрога најпре је регулисана међународним актима, а након тога доносе се домаћи закони који регулишу ову област. Наш Кривични законик предвиђа три кривична дела у вези са опојним дрогама. Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога издвојено је као самостало дело последњим изменама КЗ РС. Такође, овим изменама закона као посебан облик кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога уведено је неовлашћено узгајање мака или психоактивне конопље или других биљака из којих се добија опојна дрога.

За кривична дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и неовлашћено држање опојних дрога кривичним закоником предвиђене су казна затвора и новчана казна. Такође се истичу и две мере безбедности, и то: обавезно лечење наркомана и одузимање предмета. Сврха ових мера веома је значајна и омогућава да се отклоне стања или услови који могу утицати на учиниоца да убудуће врши кривична дела.

Према званичним статистикама број учинилаца кривичних дела у вези са опојним дрогама је велик. Овај број свакако је знатно већи с обзиром на то да је „тамна бројка“ криминалитета изузетно велика. Према томе, важно је посебну пажњу посветити откривању кривичних дела и њихових учинилаца. У остваривању овог циља неопходна је сарадња државних органа, као и сарадња и помоћ држава. Треба утицати на смањење броја кривичних дела, а уколико дело већ буде извршено, улогу у даљем решавању овог проблема преузимају судови. Неопходно је вршити правилну индивидуализацију казне, и не изрицати благе казне за тежа дела. Управо благо кажњавање доводи до раста криминалитета. Али некада и изрицање врло високих новчаних казни на пример, може имати супротан ефекат. Из тог разлога судови морају у сваком конкретном случају ценити све околности како би изrekli правилну казну тј. казну која ће остварити жељени циљ.

Литература

- Давидовић, М., Неовлашћено држање опојних дрога, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр. 9, 2008. година
- Ђурђић, В., Јовашевић, Д., (2010). Кривично право, Посебни део, Београд
- Јовашевић, Д., (1996). Кривична дела у вези са опојним дрогама, Правни живот, Београд
- Константиновић, Вилић, С.; Николић, Ристановић, В.; Костић, М. (2009). Криминологија, Ниш
- Стојановић, З. ; Перић, О. (2007). Кривично право, Посебни део, Београд
- Стојановић, З. (2007). Коментар Кривичног законика, Београд

Mirjana Pavlovic

Criminal acts related to narcotics

Summary

The main object of this work is to offer a review of the criminal acts related to narcotics, especially, criminal acts unauthorized production and sale, and unauthorized keeping. These criminal acts are aimed primarily against human life and health, but the whole society. Abuse of narcotics prescribe in internationale and domestic acts. In this work observed exclusively domestic legislation. Furthermore, a special attention is paid to statistics informations about criminal acts related to narcotics.

Key words: *narcotics, abuse, unauthorized production, criminal act, penalty, statistics information*

